

письма, рахунку були необхідні дитині: ніде крім школи вона отримати їх не могла. [8,179] Наш час – час загальної грамотності й більшість дітей приходять до школи вже підготовленими, вміють читати, писати і рахувати. Однак, як ми встигли помітити з попереднього матеріалу, саме загальнонавчальні навички (читання, рахунку і письма) і впродовж багатьох років були єдиним показником при перевірці діяльності початкової школи.

Використана література

1. Державний архів м.Києва фонд р-4, опис 1, спр. № 546.
2. Там само фонд р-4, опис 1, спр. № 744, арк 1.
3. Там само фонд р-4, опис 1, спр. № 904.
4. Голиков В.И. Эффективность управленческого труда. – К.: Наукова думка, 1974. – 143 с.
5. Державний архів м.Києва фонд р-4 опис 2 спр. № 663, арк 30.
6. Там само фонд р-4, опис 2, спр. № 558.
7. Инспектирование школы / Под ред. Стрезикозина В.А. – М.: «Просвещение», 1977. – 304 с.
8. Соловейчик С.Л. Час ученичества. – М.: “Детская литература”, 1970. – 156с.

Аннотация

В статье рассмотрены вопросы проведения государственного контроля за работой начальной школы в период 1930-1980 гг. (на примере киевских школ). Акцентируется внимание на значении качественного образования в начальной школе, анализируются архивные материалы.

**Макаренко Л.Л.
НПУ імені М.П.Драгоманова**

ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Історія формування комп'ютерної грамотності змінює концептуальні уявлення суспільства про застосування провідних методів, технічних засобів в освіті, а також про роль і місце людини у різноманітних сферах діяльності. Ще кілька років тому комп'ютерна грамотність визначалась як необхідна умова підвищення рівня інтелектуального розвитку, а отже, і кожна освічена людина повинна була вміти програмувати, тобто писати алгоритми. Сучасні

реалії потребують не навичок програмування, а уміння використовувати освітні технології у конкретному виді діяльності. Застосування таких умінь в усіх сферах життя суспільства переконує людство в тому, що формування комп'ютерної грамотності стає частиною загальносвітової культури. Тому постає необхідність підготовки фахівців, які б володіли навичками комп'ютерної грамотності та вміли навчати школярів використовувати можливості сучасної комп'ютерної техніки, мали навички їх практичного застосування вже у початковій школі. Тобто питання підготовки студентів до здійснення інтегративного навчання молодших школярів, у тому числі і навчання комп'ютерній грамотності, – одна з актуальних дидактичних проблем. Вирішення її розв'язання вбачається в організації цілеспрямованого процесу, який сприятиме формуванню теоретичної і технологічної готовності майбутніх вчителів до застосування спеціальних знань в їхній професійній діяльності [1, С. 64], допоможе здійснити вирішальний крок у справі налагодження очікуваного рівня – навчання комп'ютерній грамотності в системі освіти.

Метою статті є аналіз процесу формування поняття "комп'ютерна грамотність" у педагогічній науці. Даним питанням займалися М.І.Жалдак, Н.В.Морзе, С.М.Яшанов.

Поняття комп'ютерної грамотності виводиться із сформованих історичних передумов. Винахід друкарства спричинив масове поширення грамотності, упредметнена в книгах інформація стала доступна багатьом. Однак поступовий розвиток друкарства призвів до того, що тематика і тиражі книг надзвичайно зросли, і відшукати в них необхідну інформацію стало важко [11, С. 36-37].

Комп'ютерна грамотність є складовою інформатики як науки, стосовно якої продовжуються дискусії щодо визначення її сутності та структури. Адже термін «інформатика» спочатку був віднесений до галузі, яку можна ототожнити з технологією інформаційної діяльності, але згодом, у зв'язку із широким використанням обчислювальної техніки для обробки інформації, термін «інформатика» наповнився новим змістом. У даний час інформатику, як підкреслює Б.М.Наумов, “визначають як природничу науку, що вивчає загальні властивості інформації, процеси, методи і засоби її обробки, тобто збір, збереження, перетворення, переміщення, видача” [10, С.3], хоча за допомогою визначення через рід та видову відмінність можна розкрити сутність більшості існуючих понять. Однак деякі з них піддаються

визначенню в такий спосіб [8, С. 102]. І одна з найголовніших причин – недостатній рівень комп'ютерної грамотності студентів, що може загальмувати розвиток освітніх процесів.

Поняття комп'ютерної грамотності є загальнонавчальним умінням, зафіксованим зокрема, у стандарті з інформатики, що доцільно формувати в процесі вивчення будь-якому предмету.

Головна мета навчання із застосування комп'ютера в молодших класах має носити світоглядний, загальнокультурний характер, бути спрямованою на розвиток логічного мислення та особистості дитини взагалі. Крім того, важливим завданням мусить бути формування основ комп'ютерної грамотності в учнів, тобто оволодіння ними основних понять інформатики [4, С. 38].

Останнім часом з'явилося чимало робіт, у яких так чи інакше розглядаються поняття, що стосуються інформаційних технологій [2, 4, 10]. У першу чергу це пов'язано із поставленими завданнями щодо оволодіння всіма учнями секретами інформаційних технологій, в тому числі комп'ютерною грамотністю. На відміну від звичних методів опанування основами математики, фізики та інших шкільних дисциплін, що формувалися протягом тривалого часу, поняття комп'ютерної грамотності, так само як і біологічної, екологічної, формується прискореними темпами, оскільки жодного сумніву не викликає нагальність такої потреби, а отже, усвідомлення того, що для цієї справи потрібні значні капіталовкладення. Адже за цим стоять істотна перебудова роботи сфери освіти, відповідне програмне забезпечення, наявність навчально-методичної літератури, необхідної техніки тощо [3, С. 18].

60-ті роки у розвитку комп'ютеризації освіти в США характеризуються значною роллю урядових організацій. Проте вже через два десятиліття процес почав розвиватися знизу при незначному впливі урядових органів. Саме у цей час створюються вчительські організації (NEA, AFT) на підтримку комп'ютеризації, порушуються питання щодо підвищення ролі урядових органів у вирішенні проблем розвитку технологій, удосконалення змісту навчальних методик, поширення комп'ютерних програм, навчання викладачів тощо.

Дослідження американських учених щодо комп'ютерного буму тих років засвідчуються, що ефективність навчання зросла в середньому на 30%. При цьому відзначається посилення мотиваційних моментів, якості

запам'ятовування інформації. В даний час серйозних досліджень, присвячених впливу комп'ютерних навчальних програм на загальний процес навчання, не проводяться, однак достеменно відомо, що більшість існуючих програм залишає бажати кращого.

Це пов'язано з тим, що до їхньої розробки не завжди залучаються викладачі-методисти, а отже, головний акцент робиться на якості графіки, специфічних ефектах і методах програмування, Розвиток обчислювальної техніки, поява мультимедіа й інструментальних пакетів дають можливість у даний час створювати навчальні комп'ютерні програми, в яких враховуються індивідуальні особливості учнів, тим значно підвищується рівень освоєння матеріалу та мотивація [12, С. 5].

Поняття "комп'ютерна грамотність" виникло тоді, коли утвердилось переконання, що комп'ютер із вузькоспеціального інструмента стає дедалі необхіднішим компонентом сучасної цивілізації. Зміст поняття комп'ютерної грамотності з часом, набуваючи нових аспектів і нюансів, змінюється. На першому етапі вона цілком укладалася в афоризм А.П.Єршова: "Програмування – друга грамотність", – який ліг основу перших підручників з інформатики. Пізніше "комп'ютерна грамотність" більше розумілася як "інформаційна технологія" вирішення завдань. Ці підходи були покладені в основу змісту нині діючих навчальних посібників з інформатики: А.Г.Кушниренко, В.А.Каймина, А.Г.Гейна та ін.

З кінця 80-х років ХХ ст. суттєво змінилися підходи до розуміння поняття "комп'ютерна грамотність" у студентів і, відповідно, трансформувалися вимоги до розробки змісту інформаційної підготовки вчителя. В ході констатуючого експерименту нами був проведений аналіз наукових досліджень (А.П.Єршов, Б.М.Наумов, І.Є.Булах, В.Г.Грищенко). у яких розкрито тенденції, властиві розробці змісту інформаційної підготовки вчителя, й узагальнено практичні результати впровадження комп'ютерів у вищу та загальноосвітню школи. Ми встановили, що найбільшу цінність для майбутньої професійної діяльності вчителя початкових класів має набуття студентами практичних навичок використання персонального комп'ютера (ПК) для підготовки, збереження, обробки текстової та графічної інформації, що відкриває шлях до формування комп'ютерної грамотності особистості [7, С. 78].

Під комп'ютерною грамотністю у нашій країні наприкінці 80-х років розуміли "знання, що необхідні кожному для життя в умовах

комп'ютеризованого суспільства". Конкретне ж трактування змінювалося від тріади модель-алгоритм-програма до комплексу таких понять, як початкові фундаментальні знання в галузі інформатики; знання і навички, які відносимо до розряду найпростішого використання комп'ютерів; уміння писати найпростіші програми; уявлення про галузь застосування і можливості ПЕОМ, про соціальні наслідки комп'ютеризації [3, С. 18] тощо.

Майже аналогічно визначається поняття "комп'ютерна грамотність" в програмі конкурсного підручника для курсу «Основ інформатики й обчислювальної техніки» А.П.Єршова. Ним ставиться завдання "не тільки досягнення комп'ютерної грамотності, але і виховання інформаційної культури учнів", тобто первинним вважається прищеплення всім учням елементарних навичок використання комп'ютерної інформації в своїй роботі, збирання її та обробки за допомогою засобів обчислювальної техніки [11, С. 36-37].

Ми погоджуємося з поняттям "комп'ютерної грамотності", яке розкриває Н.В.Морзе. Вона розуміє його "як сукупність знань, умінь і навичок, оволодіння якими дає змогу підготувати учнів до можливості застосування обчислювальної техніки в подальшій практичній діяльності", чітко виділити основні елементи змісту комп'ютерної грамотності [9, С. 5].

На сьогодні нема необхідності вчити писати найпростіші програми всіх школярів. Варто ознайомити їх з елементами програмування. Але навіть елементарне уміння програмувати потребує серйозних знань і розуміння понять, що вимагають ґрунтовної підготовки не тільки студентів, а й школярів.

Тому з поняття комп'ютерної грамотності на загальному рівні сьогодні виключають уміння програмувати, а значно більша увага приділяється навчанню процесу обробки інформації, роботи з інформаційними системами, базами даних, електронними таблицями, графічними і текстовими редакторами, тобто визнано за необхідне мати дидактичні уміння і певну практику масового застосування інформації у різних формах: символній, числовій, табличній, графічній тощо.

Комп'ютерна грамотність традиційно повинна формуватися на уроках інформатики ще в школі. Однак учні, як правило, виявляються неготовими до роботи з комп'ютерами, оскільки ще недостатньо саме цей аспект вивчається у рамках педагогічного університету.

Введення основ інформатики в шкільну освіту обумовлювалось необхідністю здійснення "загальної комп'ютерної грамотності молоді". Це завдання фактично визначало зміст курсу інформатики на першому етапі його введення в шкільний процес навчання. Курс був зорієнтований на вивчення основ програмування, а згодом – і на освоєння та застосування засобів інформаційних технологій. Однак цей курс не може обмежуватися тільки підготовкою школярів до життя, до професійної діяльності в умовах інформатизації суспільства. Уже до початку 90-х років виникло тверде переконання, що вивчення інформатики має величезне загальноосвітнє значення, яке виходить далеко за рамки завдань підготовки випускників школи до життя і праці в інформаційному суспільстві. Цьому помітно сприяла і зміна поглядів на предмет інформатики як науки, її місце в системі наукового знання: "...поняття комп'ютерної грамотності – це тільки початок великих сходів, де необхідно відзначити загальні рівні інформаційної культури, професійні навички тощо" [11, С.38].

Багато з актуальних проблеми інформатизації суспільства сьогодні практично не вивчаються в системі освіти і, особливо, у його базовій ланці – середній школі. Але ж саме там здійснюється підготовка людей нового покоління, яким жити і працювати в умовах розвинутого інформаційного суспільства. Практично не готуються до цих умов і наші педагоги. Система педагогічної освіти в цьому плані вже не відповідає сучасним вимогам. І це дуже тривожний факт нашої дійсності, що повинен стати об'єктом пильної уваги не тільки працівників сфери освіти, але і вчених, політиків, вищих державних діячів нашої країни. Адже якість освіти сьогодні вже не тільки гуманітарна проблема, але і насамперед стратегічний фактор подальшого соціально-економічного розвитку країни [5, С. 5].

Вивченню інформатики у вищій школі, як і в інших сферах освіти, приділяється сьогодні велика увага фахівців різних профілів. Розглядаючи проблему постановки на вчення комп'ютерній грамотності у вищій школі, варто враховувати ряд факторів, серед яких необхідно відзначити наступні:

- щорічне збільшення кількості студентів, що пройшли підготовку в середній школі з курсу «Основи інформатики й обчислювальної техніки» і які мають знання та навички у використанні обчислювальної техніки для вирішення різних задач;

- наявність знань і умінь різної глибини й обсягу у галузі інформатики у випускників вищої школи різних спеціальностей.

З цього можна зробити висновок про необхідність диференційованого підходу при складанні програм вивчення інформатики у вищій школі. Якщо випускників вищої школи розділити на фахівців у галузі інформатики й обчислювальної техніки і фахівців в інших областях, то мета навчання інформатиці для них повинна буде формуватися по-різному [7, С. 152].

Отже, сучасні інформаційні технології, які забезпечують комп'ютерну підтримку універсальних видів діяльності (таких, зокрема, як лічба, письмо, малювання, спілкування, збирання, систематизація, зберігання, пошук, опрацювання, подання різноманітної інформації). мають загальноосвітнє значення і можуть використовуватися у вивченні всіх навчальних дисциплін, в усіх освітніх ланках.

Основи інформаційної грамотності мають методологічний, світоглядний, загальноосвітній і загальнокультурний характер, який полягає у використанні у масовій практиці універсальних процедур опрацювання інформації, що базуються на відповідній системі наукових понять, принципів і законів як необхідних факторів пізнання та відображення об'єктивної реальності.

Одна з найважливіших цілей навчання — забезпечення формування основ інформаційної грамотності, достатніх для впевненого та ефективного використання сучасних інформаційних технологій у власній професійній діяльності.

Зміст і методи формування основ інформаційної грамотності мають забезпечувати відповідність цілей, змісту, методів, організаційних форм і засобів, та, особливо, результатів навчання досягнутому рівневі та потребам подальшого науково-технічного, соціально-економічного і культурного розвитку суспільства.

Система загальної і спеціальної підготовки педагога повинна бути єдиним цілим, гнучкою, динамічною та надійно забезпечувати його здатність до неперервної самоосвіти і самовдосконалення, що неможливо без оволодіння основами інформаційної грамотності.

Автоматизовані інформаційні системи, зокрема навчальні, є ефективним засобом розширення, поглиблення і зміцнення знань та умінь у тій галузі, де спеціалізується фахівець: використання цих систем сприяє розкриттю творчого потенціалу, пізнавальних здібностей, формуванню повноцінного наукового світогляду, сучасних понять про культурні та загальнолюдські цінності.

Використана література

1. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. – К.: Вересень, 1996. – 129 с.
2. Булах І.С. Психологічні механізми генезису моральної самосвідомості особистості іншомовного спілкування // Психологія: Зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. – Випуск 19. – 264 с.
3. Велихов Е.П. Новая информационная технология в школе // Информатика и образование, 1998. – № 1. – С.18.
4. Кивлюк О.П. деякі психолого-педагогічні питання вивчення інформатики в молодших класах // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2002. – № 2(10). – С. 38-41.
5. Колин К.К. О структуре и содержании образовательной области «информатика» // Информатика и образование. – 2000. – № 10. – С. 5-10
6. Левин Н.А. Изучение информатики в высшей школе. Информатика и компьютерная грамотность / Отв. редактор академик Б.Н. Наумов. – М.: Наука, 1988. – 238 с.
7. Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як необхідний компонент сучасної освіти. Наука і сучасність: Зб. наук. праць НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. – Том XXXVI. – 310 с.
8. Мозгова Н.Г. Логіка: Посібник для дистанційного навчання. – К.: Міленіум, 2003. – 224 с.
9. Морзе Н.В., Драч Т.Д. / Под ред. М.И. Жалдака. Методические рекомендации в помощь организаторам курсов подготовки учителей к преподаванию «Основ информатики и вычислительной техники». – К.: ЦИУУ, Мин-во просвещения УССР, КГПИ им. Горького, 1985. – 58 с.
10. Наумов Б.Н. Информатика и компьютерная грамотность / Отв. редактор академик Б.Н. Наумов. – М.: Наука, 1988. – 238 с.
11. Христочевский С.А. Компьютерная грамотность, что это такое? // Информатика и компьютерная грамотность / Отв. редактор академик Б.Н.Наумов. – М.: Наука, 1988. – 238 с.
12. Юсупова М.Ф. Застосування нових інформаційних технологій у графічній підготовці студентів вищих навчальних закладів: Дис. ... канд. пед. наук. – К., 2001. – 245 с.

Аннотація

Данная статья посвящена вопросам формирования понятия компьютерная грамотность в педагогической науке. Рассмотрены некоторые пути решения этой проблемы, даны методические рекомендации.

Маріщук О.Ю., Захарова І.Є.
Київський національний економічний університет

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Розвиток науки і техніки вимагає максимального розвитку інтелектуально-творчого потенціалу особистості, що в свою чергу потребує набуття освіти високого рівня, дієвості, мобільності, функціональності набутих знань та практичних умінь. Це означає, що вища школа має реалізувати найголовніше завдання: запровадити ефективні педагогічні технології, що ґрунтуються на відборі та структуруванні навчально-виховного матеріалу на засадах диференціації та інтеграції, забезпечення альтернативних можливостей для одержання освіти відповідно до індивідуальних потреб та здібностей.

Основне у навчанні студентів – пошук і створення таких умов, що сприяли б формуванню творчої особистості, свідченого, висококваліфікованого фахівця освіти. А для цього необхідно широко впроваджувати індивідуалізацію та диференціацію навчання як основне концептуальне положення перебудови навчання у вищій школі України.

„Під диференціацією навчання сьогодні розуміють множинність і варіативність індивідуальних і колективних шляхів до суспільно погоджених цілей освіти” [1, С. 7-15].

Диференціація навчання проводиться як вирішальний засіб індивідуалізації навчання. Значний внесок у вивченні проблеми диференціації навчання належить, серед вчених, Ю.К.Бабанському, В.К.Буряку, Ю.З.Гільбуху, В. О.Моляко, І.М.Чередову та іншим.

Психологи розглядають особливості розвитку пам'яті, прийоми логічного запам'ятовування, розвиток інтелектуальних вмінь кожної вікової групи, як результат спрямованого педагогічного впливу, а також розвиток мотиваційно-потребової сфери особистості. Отже ефективність навчальних програм навчального закладу, методів навчання багато в чому визначаються